

T.C. İNKILAP TARİHİ

VE

ATATÜRKÇÜLÜK

1.ÜNİTE

BİR KAHRAMAN DOĞUYOR

TEK FASİKÜL

Zeki DOĞAN

Sosyal Bilgiler Öğretmeni

sosyalciniz.wordpress.com

sosyalciniz.wordpress.com

SosyalBilgilerOgretmenlerii

1.ÜNİTE - BİR KAHRAMAN DOĞUYOR 20.YY BAŞLARINDA OSMANLI DEVLETİ VE AVRUPA

- 18. yüzyılın ikinci yarısından sonra meydana gelen iki olay, dünya siyasi ve ekonomik tarihinin gidişatını değiştirmiştir. Bu olaylardan biri **Sanayi İnkılabı** diğeri de **Fransız İhtilali**dir.

SANAYİ İNKILABI:

1750'li yıllarda İngiltere'de buhar gücünün makineye uygulanması ile başlayan teknolojik gelişmelere denir.

- James Watt** tarafından icat edilen **buhar makinesinin** bütün makinelerle uygulanması ile el tezgâhları ve atölyeler kapandı, fabrikalar açıldı.
- İnsan gücünün yerini makine gücü aldı ve üretim hızlandı. Mallar seri ve ucuz olarak üretilmeye başlandı.
- Bu durum **hammadde ihtiyacı** ve **pazar arayışını** ortaya çıkardı. Bu da **sömürgeciliğin hız kazanmasına** neden oldu. Devletler ekonomik alanda birbirleriyle rekabete başladılar. İngiltere geniş bir sömürge İmparatorluğu kurdu. Ardından Fransa ve diğer Avrupa Devletleri de sömürgeler elde etme yarışına girdiler. Böylece **devletlerarası sömürgecilik yarışı** başladı.

Sömürgecilik: Bir devletin, kendi sınırları dışındaki topraklarda egemenlik kurması, o toprakların yeraltı ve yer üstü kaynaklarına sahip olarak ekonomik ve siyasi çıkarlar elde etmesidir.

Sanayi İnkılabının Osmanlı Devletine Etkileri:

- Osmanlı ekonomisinin en önemli gelir kaynaklarından biri olan ticaret yolları (İpek ve Baharat Yolu) Coğrafi Keşiflerle yön değiştirmiş ve Osmanlı Devleti büyük gelir kaybına uğramıştı.
- Osmanlı Devleti Akdeniz ticaretini canlandırmak amacıyla Fransızlara verdiği kapitülasyonlar, daha sonra diğer devletlere de verilmiş bu durum Osmanlı ekonomisinin giderek zarar görmesine neden olmuştu.
- Teknolojik gelişmelerden uzak kalan Osmanlı Devletinde üretim azalmış ve Avrupa pazarları ile rekabet edemez durumda olduğu için Osmanlı Devleti adeta Avrupalı ülkelerin açık pazarı haline gelmişti.
- Diğer yandan Osmanlı Devleti ilk defa Kırım Savaşı sırasında (1854) İngiltere'den **dış borç almıştı**. Daha sonra diğer devletlerden de borç almış ancak bu borçları ödeyememişti. Bu nedenle Avrupalı devletler alacaklarına karşılık **Düyunu Umumiye** (Genel Borçlar) **İdaresi**ni kurdular ve Osmanlı Devletinin gelir kaynaklarına el koydular. **(1881)** Sonuç olarak Osmanlı Devleti 20. yüzyıl başlarında ekonomik olarak iflas etmiş durumdaydı.

Osmanlı ekonomisini bozan nedenleri kısaca şöyle sıralayabiliriz.

- 1- Coğrafi Keşifler**le ticaret yollarının değişmesi
- 2- Avrupalı devletlere **Kapitülasyonlar**ın verilmesi
- 3- Sanayi İnkılabı** ile Osmanlı ülkesinin Avrupalı devletlerinin pazarı haline gelmesi
- 4- Düyun-u Umumiye İdaresi** ile Osmanlının gelir kaynaklarına el konulması

FRANSIZ İHTİLALİ:

1789 yılında Fransa'da meydana gelen bir halk hareketidir / ayaklanmasıdır. Fransa, koyu bir monarşi ile idare edilmekte ve halk sosyal sınıflara ayrılmış olduğu için eşitlik yoktur. Yapılan savaşlar yenilgiyle sonuçlanmış ve halk ağır vergiler altında ezilmektedir. Yönetimden memnun olmayan halk, Aydınlanma düşüncülerinin etkisiyle krallık yönetimine karşı ayaklanmış, yaşanan ihtilal sonucunda monarşi yönetimine son verilmiş ve cumhuriyet ilan edilmiştir.

Fransız İhtilali sonucunda;

- 1- Yeniçağ kapanmış ve Yakınçağ açılmıştır.
- 2- Mutlak monarşi yıkılmış, **cumhuriyet** ilan edilmiştir.
- 3- **Adalet, eşitlik, özgürlük, insan hakları, demokrasi, milli irade ve milliyetçilik** gibi düşünceler ortaya çıkmıştır.
- 4- Bu düşünceler önce Avrupa'da daha sonra bütün dünyada etkili olmuştur.
- 5- **Milliyetçilik** düşüncesi çok uluslu imparatorluklarda azınlık isyanlarına ve parçalanmalara neden olmuştur.

Bilgi: **Çok uluslu yapı:** Birçok milletten meydana gelen, çeşitli uluslardan oluşan anlamına gelir.

FRANSIZ İHTİLALİ'NİN OSMANLI DEVLETİ'NE ETKİLERİ

OLUMLU ETKİLERİ:

Fransız İhtilali ile ortaya çıkan adalet, eşitlik, özgürlük, demokrasi gibi ilkeler Osmanlı Devleti'nde de etkili olmuş, bu da demokratikleşme ıslahatlarının yapılmasını zorunlu kılmıştır. Bunları kısaca şöyle sıralayabiliriz.

SENEDİ İTTİFAK (1808):

Padişah II. Mahmut ve ayanlar arasında imzalanan sözleşmedir. Sözleşmeye göre **padişah ayanların varlık ve haklarını tanıyacak, ayanlar da padişahın otoritesini tanıyacaktı**. Ayrıca kendi bölgelerinde çıkan olaylarda devlete yardım edecekler, vergi ve asker toplamaya destek vereceklerdi.

Bu sözleşme ile Osmanlı Devletinde ilk defa **padişahın otoritesi sarsılmış ve yetkileri kısıtlanmıştır.**

Ayan: Osmanlı Devleti'nde merkezi otoritenin zayıfladığı yerlerde ortaya çıkan o yerin ileri gelen güçlü kişiler.

TANZİMAT FERMANI (1839):

Gülhane Hatt-ı Hümayunu olarak da bilinir.

Padişah **Abdülmecid** döneminde Gülhane Parkında ilan edilmiştir.

Amaç; Mısır meselesinde Avrupa'nın desteğini almak, **Avrupa'nın Osmanlı iç işlerine karışmasını önlemek**, milliyetçilik akımının etkilerini azaltmak ve azınlıkların devlete bağlılıklarını arttırmaktır.

Maddeleri:

- Herkesin can ve mal güvenliği sağlanacak,
- Mahkemeler açık, yargılamalar adil olacak,
- Herkes gelirine göre vergi ödeyecek,
- Herkes kanun önünde eşit olacak,
- Özel mülkiyet hakkı verilecek,
- Askerlik zorunlu olacak ve belli bir süreyle sınırlandırılacak

Önemi:

- Osmanlı Devleti'nde **anayasal düzene** geçişin ilk aşamasıdır.
- Kanunun her gücün üstünde olduğu** kabul edilmiştir. (Hukukun üstünlüğü ilkesi)
- Batılılaşma hareketleri hız kazanmıştır.

ISLAHAT FERMANI (1856):

1853-1856 Osmanlı Rus (Kırım) Savaşı sonrasında düzenlenen Paris Konferansı sırasında ilan edilmiştir.

Amaç: Paris Konferansı'nda **Avrupalı devletlerin desteğini almak, Avrupalıların azınlıkları bahane ederek içişlerimize karışmalarını önlemek** ve azınlıkların devlete bağlılıklarını arttırmaktır.

Maddeler:

- Müslüman olmayan halkın din ve vicdan özgürlüğü sağlanacak
- Azınlıkları küçük düşürücü deyimler kullanılmayacak
- Azınlıklar da devlet memuru olabilecek, kendi okul ve hastanelerini açabilecek
- Azınlıklar bedel ödeyerek askerlikten muaf olabilecek

Önemi: Islahat Fermanı ile **azınlıklara yeni haklar tanınmış ve Hristiyan halka tanınan haklar genişletilmiştir.**

I. MEŞRUTİYET (1876):

Tanzimat ve Islahat Fermanlarının istenilen sonucu vermemesi, **azınlıkların bağımsızlık hareketlerine hız vermesi ve Avrupalıların içişlerimize karışmaya devam etmesi** üzerine **Jön Türkler** (Genç Osmanlılar) olarak bilinen aydınlar, II. Abdülhamid'i meşrutiyeti ilan etmek şartıyla tahta çıkardılar.

II. Abdülhamit tahta çıktıktan sonra **Kanunu Esasi** (anayasa) hazırlandı ve **meşrutiyet** ilan edildi. (1876)

Amaç; azınlıkların devlet yönetiminde yer almalarına imkân vererek, **Avrupalıların içişlerimize karışmalarına engel olmak, azınlık isyanlarını sona erdirmek ve devletin dağılmasını önlemektir.**

Önemi:

- Türk tarihinde ilk defa **anayasal düzene** geçildi.
- Yeni bir yönetim şekli olan **meşrutiyet** yönetimi uygulanmaya başlandı.
- Halk ilk defa **seçme ve seçilme** yetkisini kullanarak yönetime katıldı. Halk tarafından seçilen **Meclisi Mebusan** ve padişah tarafından seçilen Meclisi Ayan adında iki meclis açıldı.

Meşrutiyet, monarşi (krallık/padişahlık) ile yönetilen ülkelerde hükümdarın başkanlığı altında kurulan meclis yönetimine dayanan hükümet biçimidir. Padişahın yetkileri anayasa ve meclis tarafından kısıtlanmıştır. Yani meşrutiyet yönetiminde padişahın yanı sıra meclis ve anayasa olmalıdır.

Bilgi: I. Meşrutiyetin ilanından sonra **azınlık milletvekillerinin uzlaşmaz tutumunu ve devlet aleyhine olan çalışmalarını** gören padişah II. Abdülhamit, anayasanın kendisine verdiği yetkiye dayanarak ve 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşını bahane ederek meclisi kapattı ve meşrutiyete son verdi.

II. MEŞRUTİYET(1908):

Meşrutiyet yanlısı aydınlar **İttihat ve Terakki** adında bir cemiyet kurarak subaylar ve aydınlar arasında örgütlendiler. **Selanik**'te çıkardıkları isyan büyüyünce padişah II. Abdülhamit meşrutiyeti ikinci kez ilan etmek zorunda kaldı. Anayasa yürürlüğe girdi, meclis yeniden açıldı.(1908)

31 MART OLAYI (13 Nisan 1909):

- Meşrutiyet yönetimini istemeyenler 13 Nisan 1909'da (Rumi takvime göre 31 Mart) İstanbul'da bir ayaklanma çıkardılar.
- Bu ayaklanma Selanik'ten gelen ve kurmay başkanı **Mustafa Kemal** olan **Hareket Ordusu** tarafından bastırıldı. II. Abdülhamit tahttan indirildi V. Mehmet(Reşat) padişah oldu. Devlet yönetimine **İttihat ve Terakki Partisi** hâkim oldu.

OLUMSUZ ETKİLERİ: Fransız İhtilali ile ortaya çıkan **özgürlük ve milliyetçilik** gibi akımlar Osmanlı Devleti gibi çok uluslu devletlerde isyanlara neden oldu.

Çünkü **milliyetçilik akımı her milletin kendi devletini kurmasını öngörüordu**. Milliyetçilik akımının etkisi ve Avrupalı devletlerin kışkırtmalarıyla özellikle Balkanlarda **azınlık isyanları** ortaya çıktı. Osmanlı Devleti parçalanma tehlikesi geçirdi.

DAĞILMAYI ÖNLEMELİK İÇİN ORTAYA ATILAN FİKİR AKIMLARI

Osmanlı Devletinin dağılmasını önlemek için devlet adamları ve aydınlar tarafından ortaya atılan kurtuluş çareleridir.

Osmanlılık: Osmanlı Devleti'ni oluşturan bütün milletleri adalet, eşitlik, hürriyet ilkeleri ile bir arada tutup Osmanlılık duygusuna sahip bir Osmanlı Toplumu oluşturmaya ve azınlık isyanlarını önlemeye amaçlamıştır.

- En önemli temsilcileri **Ziya Paşa, Mithat Paşa ve Namık Kemal**'dir.
- Balkan Savaşları sırasında Balkan milletlerinin isyan ederek Osmanlı'dan ayrılmasıyla geçerliliğini kaybetmiştir.
- Meşrutiyetin ilan edilmesinde** Osmanlılık düşüncesi etkili olmuştur.

İslamcılık (Ümmetçilik): Devleti ve milleti bir arada tutan en önemli bağın din olduğu düşünülerek tüm Müslümanları halifenin etrafında toplamaya amaçlamıştır.

- Padişah Abdülhamit'in de savunduğu bu akımın temsilcileri **Mehmet Akif** ve **Sait Halim Paşa**'dır.
- I. Dünya Savaşında halifenin yayımladığı cihat ilanının yeterli ilgiyi görmemesi ve bazı Arapların İngilizlerle birlikte hareket etmesi ile uygulanabilirliği kalmamıştır.

Türkçülük(Turancılık): Bütün Türkleri milli bir duygu ile birleştirerek tek bayrak altında toplamaya amaçlamıştır.

- Özellikle II. Meşrutiyet döneminde milliyetçilik isyanlarına tepki olarak doğmuştur.
- Yusuf Akçura, Mehmet Emin Yurdakul, Ziya Gökalp** önemli temsilcileridir.
- Bu akım özellikle Kurtuluş Savaşında milli birlik ve beraberliğin sağlanmasında etkili olmuştur.

Batıcılık: Osmanlı Devletinin Batı karşısındaki gerilemesine bağlı olarak **ilk ortaya çıkan akımdır**. Osmanlı Devletini kurtuluşunun tüm kurumları ve yaşam biçimiyle batılı bir devlet olmakla sağlanacağını savunmuştur.

- En önemli temsilcileri **Abdullah Cevdet** ve **Tevfik Fikret**'tir. Bu akım Cumhuriyetin ilanından sonra yapılan inkılaplarda kendini göstermiştir.

Bilgi: Fikir akımlarının hiçbirini dağılmayı önleyememiştir.

Osmanlı Devleti'nin Son Döneminde Yaşanan Bazı Siyasi Gelişmeler

1804 **Sırp İsyanı**. İsyan eden ilk azınlık Sırlardır.
1829 **Yunanistan** bağımsızlığını ilan etti. Osmanlı Devleti'nden ilk ayrılan azınlık Rumlardır.
1830 Fransa önce **Cezayir**'i daha sonra da **Tunus**'u işgal etti. (1881)
1869 **Süveyş Kanalı** (Akdeniz ile Kızıldeniz'i birleştiren kanal) açıldı.
1878 Berlin Antlaşmasıyla **Sırbistan, Romanya ve Karadağ** bağımsız oldu.
1878 İngiltere **Kıbrıs**'a yerleşti.
1882 İngiltere **Mısır**'ı işgal etti. (Süveyş Kanalı'nın kontrolünü ele geçirdi)
1908 II. Meşrutiyetin ilanı sırasındaki iç karışıklıktan faydalanan **Bulgaristan** bağımsızlığını ilan etti. **Girit** Yunanistan'a katıldığını açıkladı. Avusturya Macaristan **Bosna Hersek**'i topraklarına kattığını açıkladı.
1911 Uşi Antlaşması ile **Trablusgarp** İtalya'ya bırakıldı.
1913 **Arnavutluk** bağımsızlığını ilan etti. (Osmanlı'dan ayrılan son Balkan Devletidir.)

Yorum: Osmanlı Devletinin 20. yy. başındaki genel durumuna baktığımızda siyasi, askeri ve ekonomik olarak çok zor durumda olduğu görülür.

MUSTAFA KEMAL'İN ÇOCUKLUK VE ÖĞRENİM HAYATI

- Mustafa **1881** yılında **Selanik**'te doğdu. Babası **Ali Rıza Bey**, annesi **Zübeyde Hanım**'dır. Mustafa'nın ailesi Osmanlı Devletinde uygulanan iskân politikası kapsamında Rumeli'ye yerleştirilen Türkmenlerdendir.
- Babası Ali Rıza Bey bir süre **gönüllü subaylık** yapmış, ardından **gümrük muhafaza memuru** olarak çalışmış, daha sonra da ticaretle uğraşmıştır.
- Annesi **Zübeyde Hanım**, o dönem okuma yazma bilen az sayıdaki ev hanımlarındandı. Mustafa'nın **Fatma, Ömer, Ahmet, Naciye** ve **Makbule** adında beşkardeşi vardır. Ancak Makbule dışındaki kardeşleri küçük yaşta vefat etmişlerdir.

Bilgi: Mustafa'nın **yetiştirdiği aile ortamı, küçük yaşta babasız kalması, karşılaştığı zorluklar** ve **Osmanlı Devletinin içinde bulunduğu siyasi, askeri ve ekonomik durum** onun iyi bir asker ve devlet adamı olarak yetişmesinde etkili olmuştur.

ÖĞRENİM HAYATI/ OKUDUĞU OKULLAR

Hafız Mehmet Efendi Mahalle Mektebi:

Mustafa'nın hangi okulda eğitime başlayacağı evde tartışma konusu olmuştur. Ancak annesinin isteği üzerine ilk olarak geleneksel eğitim yapan Hafız Mehmet Efendi Mahalle Mektebine başlamıştır.

Şemsi Efendi Okulu: Daha sonra ise babasının isteği dikkate alınarak yeni açılan ve modern yöntemlerle eğitim yapan Şemsi Efendi Okuluna geçmiştir. (1887)

Bilgi: Mustafa'nın eğitim hayatına böyle modern bir okulda başlaması **yenilikçi, araştırmacı ve özgürlükçü** bir kişilik kazanmasında etkili olmuştur.

Bilgi: Şemsi Efendi Okulunda okurken babasını kaybetmiş ve bir süre eğitimine ara vermek zorunda kalmıştır.

Selanik Mülkiye Rüştiyesi: Şemsi Efendi Okulu'ndan sonra bu okula devam etmiştir. Sivil ortaokuldur. Bu okulda okurken **çevresinde gördüğü subaylardan etkilenerek** asker olmaya karar vermiş ve gizlice askeri okulun sınavlarına girmiş ve kazanmıştır.

Bilgi: Mustafa'nın asker olmak için gizlice sınavlara girmesi ve kazanarak bu okula kaydolması onun **kararlı ve idealist** bir kişiliğe sahip olduğunu gösterir.

Selanik Askeri Rüştiyesi: Sınavlarına girerek kazandığı bu okulda, zekâsı ve üstün yetenekleriyle öğretmenlerinin sevgisini kazandı. **Kemal** adını, bu okuldaki **Matematik Öğretmeni** Yüzbaşı Mustafa'dan almıştır. (1893)
Ayrıca Fransızca Öğretmeni Yüzbaşı Nakiyüddin (Yücekök) ona **bağımsızlık** ve **vatan sevgisi** gibi duyguları aşılamıştır.

Bilgi: Bu okulda sınıf çavuşluğu ve müzakerecilik gibi görevler üstlenmesi **liderliğini** ve **kendine olan güvenini** gösterir.

Manastır Askeri İdadisi: Selanik Askeri Rüştiyesini bitirdikten sonra, 1896 yılında Manastır Askeri İdadisine (**lise**) başladı. Bu okulda sınıf arkadaşı **Ömer Naci** sayesinde **edebiyata ve hitabete** ilgi duydu. **Fransızca** özel dersleri aldı. Tarih Öğretmeni **Kolağası Tevfik Bey**'den **tarih bilinci** edindi.
Jean Jack Rousseau, Montesquieu ve **Voltaire** gibi Fransız yazarların eserlerini okuyarak **milliyetçilik, eşitlik, özgürlük** gibi kavramalarla tanıştı. Ayrıca **Namık Kemal**'in **vatan, millet sevgisi, hürriyet** gibi düşüncelerinden, **Mehmet Emin Yurdakul**'un da **Türkçülük** fikirlerinden etkilendi.

İstanbul Harp Okulu: Manastır Askeri İdadisini bitirdikten sonra 1899 yılında İstanbul'daki Harp Okulu'na girdi. Harp Okulunda okurken arkadaşları ile birlikte bir **dergi/gazete** çıkardı. 1902'de **Teğmen** rütbesiyle mezun oldu.

İstanbul Harp Akademisi: Askerlik bilgisini geliştirmek ve mesleğinde ilerlemek için bu okula devam etti. Harp Akademisinde okurken derslerinin yanı sıra, **ülkenin içinde bulunduğu siyasi durum ile yakından ilgilendi**. Mustafa Kemal, Harp Akademisini **kurmay yüzbaşı** olarak bitirdi (1905). **İlk görev yeri** olan Şam'daki 5. Ordu'ya atandı.

Bilgi: Mustafa Kemal, Mahalle Mektebi ve Selanik Mülkiye Rüştiyesindeki eğitimlerini **yarıda bırakmıştır/tamamlamamıştır**.

Bilgi: Osmanlı'da farklı özelliklerde okullar vardı. Dini derslerin ağırlıkta olduğu **mektepler ve medreseler**; yeni açılan **Batı tarzı okullar, askeri okullar ve çeşitli meslek okulları, azınlık okulları** ile **yabancı okullar** da faaliyetliydi. Bu okulların her biri kendi amaçları doğrultusunda eğitim yapıyordu. Bu durum, Atatürk'ün yetiştiği dönemde Osmanlı Devleti'nde **eğitim birliği olmadığını** gösterir.

MUSTAFA KEMAL'İN FİKİR HAYATINI ETKİLEYEN OLAYLAR VE KİŞİLER

Bir liderin kişiliğinin ve fikirlerinin oluşmasında, içinde bulunduğu çevrenin etkisi büyüktür. Atatürkçü düşünce sisteminin oluşmasında da Atatürk'ün **yaşadığı ortamın, ailesinin ve özünde var olan bağımsızlık duygusunun etkileri** önemli bir yere sahiptir. **Bunlar;**

1- Selanik: Çok uluslu yapısı nedeniyle farklı fikirlerin ve birçok siyasal olgunun meydana geldiği, aynı zamanda ticari faaliyetlerin ve **kültürel etkinliklerin** yoğun olarak yaşandığı bir liman kentiydi. Mustafa Kemal'in çocukluğunun ve gençliğinin geçtiği Selanik ve çevresi **Avrupa'daki gelişmelerden en çok etkilenen** bölgelerden biriydi.

2-Öğretmenleri: Mustafa Kemal, öğrenim hayatı boyunca bazı öğretmenlerinden önemli bilgiler edinerek geleceğe hazırlanmıştır. Selanik Askerî Rüştiyesinde kendisine "Kemal" adını veren ve matematik dersini sevdiren **Yüzbaşı Mustafa Bey**, onun hayatında önemli bir yere sahiptir. Yine aynı okulda **Fransızca öğretmeni Nakiyüddin Yücekök**, Mustafa Kemal'in bilinçli bir insan olarak yetişmesinde son derece etkili olmuştur.

Manastır Askerî İdadisindeki **Tarih Öğretmeni Kolağası Mehmet Tevfik Bey** de Mustafa Kemal'in düşünce yapısını etkileyen en önemli öğretmenlerinden biridir. Bu öğretmen, genç Mustafa Kemal'e **millî tarih bilincini** aşılamıştır.

3-Fransız İhtilali: Fransız İhtilali ile ortaya çıkan **eşitlik, özgürlük ve milliyetçilik gibi fikir akımlarından** etkilenmiştir. Fransız İhtilali'nin siyasal alanda büyük değişimlere neden olduğunu ve getirdiği fikir akımlarının bütün dünyayı derinden etkilediğini görmüştür.

4-Osmanlı Devletinin içinde bulunduğu durum: Atatürk, gençlik yıllarından itibaren **Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu siyasal, sosyal, kültürel, ekonomik ve askerî sorunları** yakından takip etmiştir. Osmanlı Devleti'nin bu sorunları çözmesi için çareler aramaya başlamıştır. Bu amaçla dünyada meydana gelen siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel ve bilimsel gelişmeleri araştırarak çözümler üretmiştir.

5-1897 Türk-Yunan Savaşı: Bu yıllarda Mustafa Kemal'i en çok etkileyen olay, 1897 Türk-Yunan Savaşı oldu. Mustafa Kemal bu savaşa gönüllü olarak katılmak istemiş ancak yaşı küçük olduğu için geri çevrilmişti. Türk ordusunun savaş meydanında zafer kazanmasına rağmen barış masasında istediğini elde edememesi

Mustafa Kemal'i derinden etkilemiş ve sadece askeri olarak değil, diplomatik olarak da güçlü olmak gerektiğini düşünmüştür.

6-Avrupalıların işçilerimize karışmaları: Avrupalı devletlerin azınlıkları bahane ederek iç işlerimize karışmalarını önlemek için yapılan ıslahatların sonuç vermemesi, yapılan bütün iyi niyetli çalışmalara rağmen isyanlar giderek artması, Mustafa Kemal'in yıkılmak üzere olan bir devletin yerine çağdaş, millî egemenliğe dayalı, tam bağımsız bir devlet kurmak fikrini güçlendirmiştir.

7-Bulunduğu şehirler ve yerler: Mustafa Kemal'in gerek öğrenci olarak (**Selanik, Manastır, İstanbul**) gerekse subay olarak (**Şam, Trablusgarp, Sofya**) bulunduğu şehirlerde karşılaştığı durumlar ve yaşadığı olaylar fikir hayatının oluşmasında etkili olmuştur.

Selanik, Manastır, İstanbul ve Sofya şehirleri Mustafa Kemal'in fikir hayatının oluşmasında büyük etkiye sahiptir.

- Selanik günümüzde Yunanistan; Manastır Makedonya; İstanbul Türkiye; Sofya ise Bulgaristan sınırları içinde yer almaktadır.

SELANİK

- Selanik, Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda yer alan önemli bir kentiydi. (*Coğrafi konum*)
- Ege denizi kıyısında yer aldığı için gelişmiş bir limanı vardı.** Ayrıca Osmanlı-Avrupa ticaretinin önemli noktalarından biriydi. **Kara, deniz ve demiryolu ulaşımı gelişmişti.** (*Kara ve demiryolu ulaşımı gelişmiş, canlı bir ticaret hayatı var*)
- Selanik'te, çoğunluğu **Türkler** olmak üzere **Rum, Bulgar, Ermeni, Yahudi ve Sırlar** yaşamaktaydı. **Farklı milletlerin bir arada bulunduğu bu şehirde, çeşitli dillerde gazete ve dergiler yayınlanırdı.** (*Çok uluslu yapı, Etnik ve sosyal çeşitlilik, kültürel zenginlik, basın yayın hayatı gelişmiş*)

MANASTIR

- Bu şehir için Manastır Askerî İdadisi konusuna tekrar bakınız.
- Konsolosluklar ve ticaret şehri** Manastır, aralarında çekişme olan çeşitli din ve milliyetten insanları barındırıyordu.
- 1897 Türk-Yunan Savaşında Osmanlı Devleti'nin savaşta başarılı olmasına rağmen barış masasında istediğini alamaması Mustafa Kemal'i derinden etkiledi. (*Diplomasi alanında da başarılı olma gereği*)

İSTANBUL

- İstanbul, Osmanlı'nın başkentiydi ve en gelişmiş şehriydi.
- Mustafa Kemal, İstanbul'da **hem asker hem öğrenci** olarak bulunmuştur.
- İstanbul'da Avrupa'dan gelen gazeteleri okuyarak Avrupa'daki gelişmeleri yakından takip etmiş, **Osmanlı'nın içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik sorunları** yakından görmüştür.
- Mustafa Kemal, okul yıllarında, arkadaşlarına **konferans niteliğinde konuşmalar** yaparken, sonraki yıllarda da İstanbul'da evinde **arkadaşlarıyla toplantılar düzenlemiş**, ülke sorunlarını tartışmıştır.
- Arkadaşlarıyla gazete ve dergi çıkarmıştır.

SOFYA

- Mustafa Kemal, Balkan Savaşları sonrasında 1913'te **Sofya Askeri Ataşeliği**ne atanmıştır.
- Sofya'da üst düzey yetkililerin katıldığı danslı, yemekli toplantılarda **Avrupa devletlerinin temsilcileriyle doğrudan görüşme ve fikirlerini paylaşma** imkânı bulmuştur. (*Diplomasi tecrübesi*)
- Bulgaristan'da kalan **Türklerle yakın ilişki kurmuş ve Türklerin yaşadıkları yerleri ziyaret etmiştir**. Bulgaristan'da Türkçe olarak yayımlanan gazetelerle irtibat kurarak bölgedeki Türklerin sosyal ve siyasi haklarının yükseltilmesi için çalışmalar yapmıştır. (*Milliyetçilik, millet sevgisi*)
- Bulgar Meclisinin toplantılarını takip etmiş, **parlamente sistem** hakkında bilgi sahibi olmuş ve **demokrasi tecrübesi** edinmiştir.

8-Okuduğu yerli ve yabancı yazarlar: Atatürk'ün gençlik yıllarından itibaren etkilendiği fikir insanları olmuştur. Bunların en önemlileri **Namık Kemal, Ziya Gökalp, Mehmet Emin Yurdakul ve Tevfik Fikret** ve Fransız yazarlar **Jean Jacques Rousseau, Montesquieu ve Voltaire**'dir.

Namık Kemal: Genç Osmanlılar hareketinin mensupları arasında bulunan Namık Kemal, "Vatan yahut Silistre" isimli tiyatro oyunu ile tanınmış bir Türk aydınıdır. "**Vatan Şairi**" olarak ünlenmiştir. Eserlerinde genellikle **vatan ve hürriyet** konularını işlemiştir. Yazdığı eserler Mustafa Kemal'i derinden etkilemiş ve onda **vatan ve millet sevgisinin** oluşmasında önemli katkıları olmuştur.

Mehmet Emin Yurdakul: Türkçülük akımını benimsemiştir. Eserlerinde özellikle **milliyetçiliği**, halkçılığı savunan şiirler yazmıştır. Mehmet Emin Yurdakul, özellikle **millî kültür, millî birlik ve**

beraberliği temel alan düşünceleriyle Mustafa Kemal'i derinden etkilemiştir.

Tevfik Fikret: Osmanlı Dönemi'nde yetişmiş şairlerden biridir. Özellikle 1897 Osmanlı - Yunan Savaşı'nın yaşandığı yıllarda yazdığı vatan ve millet şiirleri ile kısa zamanda büyük bir üne kavuşmuştur. Tevfik Fikret **insan hakları, özgürlük** ve **çağdaşlık** gibi konularda Mustafa Kemal'i derinden etkilemiştir.

Ziya Gökalp: Eserleri ve görüşleriyle **Türkçülüğü** ve **Türk milliyetçiliğini** önemli ölçüde etkileyen toplum bilimci, yazar, şair ve siyasetçidir. Osmanlı Mebusan Meclisinde ve TBMM'de milletvekilliği yapmıştır. Ziya Gökalp, eserlerinde özellikle **milliyetçilik ve Türkçülük** kavramları üzerinde durmuştur. Ziya Gökalp, Mustafa Kemal'i **milliyetçilik, dayanışma, bütünleştiricilik** fikirleriyle etkilemiş bir aydındır.

Jean Jacques Rousseau: Milli egemenlik düşüncesini ilk defa ifade eden Fransız düşünürdür. "Toplumsal Sözleşme" adlı eseri ile toplumu derinden etkilemiştir. Devletin iktidara değil, halka ait olduğunu belirten ve **ulus-devlet anlayışını** benimseyen Rousseau, **millî egemenlik, hukuk devleti, toplumsal dayanışma ve milliyetçilik** gibi konularda Mustafa Kemal'i derinden etkilemiştir.

Montesquieu: Fransız aydınları arasında yer alan Montesquieu, yöneticileri halk tarafından seçilen yönetim biçimi olan **cumhuriyet idaresi**nin diğer rejimlere göre en ideali olduğunu belirtmiştir. Montesquieu'nun eserlerini okuyan ve ondan etkilenen Mustafa Kemal, Kurtuluş Savaşı'ndan sonra kuracağı devleti, cumhuriyet ve demokrasi ilkelerine dayandırmıştır.

Voltaire ve Descartes: Aydınlanma Çağı'nın önemli düşünürlerinden olan Voltaire ve Descartes'in aklı ve bilimi esas alan akılcı görüşlerinden etkilenmiştir.

- Mustafa Kemal ayrıca Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk kurucularından olan **George Washington** ve **Abraham Lincoln**'un **özgürlükçü** ve **bağımsızlıkçı** düşüncelerinden etkilenmiştir.

MUSTAFA KEMAL'İN ASKERLİK HAYATI

ŞAM'A ATANMASI (1905)

- **İlk görev yeri** olan Şam'daki 5. Ordu'ya Kurmay Yüzbaşı olarak atandı.
- Suriye'de bulunduğu sırada yakın arkadaşlarıyla **Vatan ve Hürriyet Cemiyeti**ni kurdu. Selanik başta olmak üzere birçok şehirde cemiyetin şubelerini açtı.

Bilgi: Vatan ve Hürriyet Cemiyeti'ni kurması, **liderlik özelliğini, teşkilatçılığını, yöneticiliğini ve vatanseverliğini** göstermektedir.

Bilgi: Selanik'teki 3. Ordu'da görev yaparken bir süre **İttihat ve Terakki Cemiyeti**ne katılmış ancak daha sonra ordunun siyasete karışmaması gerektiğine inandığı için bu cemiyetten ayrılmış ve kendini tamamen askerliğe vermiştir. (1907)

31 MART OLAYI (1909)

- 13 Nisan 1909'da İstanbul'da meşrutiyet karşıtı bir ayaklanma çıktı. **31 Mart Olayı** adı verilen bu ayaklanmayı bastırmak ve düzeni sağlamak amacıyla **Hareket Ordusu Kurmay Başkanı** olarak İstanbul'a geldi ve isyanı bastırdı. (Rumi takvime göre 31 Mart'ta gerçekleşmiştir.)

Bilgi: 31 Mart Olayı, mevcut **yönetime karşı girişilen ilk isyan hareketidir.**

Bilgi: Mustafa Kemal'in 31 Mart isyanını bastırmada önemli rol oynaması, **meşrutiyet taraftarı** yani **yenilik yanlısı** olduğunu gösterir. (İnkılapçı kişilik)

PİKARDİ MANEVRALARI (1910)

- Fransız ve İngiliz birliklerinin ortaklaşa düzenlediği **askeri tatbikatlara** Fethi Okyar ile birlikte **gözlemci olarak katılmış**, gelecekte hava kuvvetlerinin önemine vurgu yapmıştır.

Bilgi: Yenilikçi kişiliğini, **kendisini geliştirdiğini** ve **ileri görüşlülüğünü** gösterir.

TRABLUSGARP SAVAŞI (1911)

- **İtalya**'nın Trablusgarp'a saldırması üzerine gönüllü subay arkadaşları ile birlikte gizlice Trablusgarp'a gitti.
- Halkı örgütleyerek **Derne** ve **Tobruk**'ta İtalyanlara karşı başarılı savunma savaşları yaptı.
- Başarılarından dolayı Mustafa Kemal **binbaşı**lığa terfi ettirildi.

- Trablusgarp Savaşı, Mustafa Kemal'in **ilk askeri başarısıdır.**

Bilgi: Mustafa Kemal'in;

- Trablusgarp'a gönüllü olarak gitmesi **vatanseverliği,**
- Yerli halkı İtalyanlara karşı örgütleyerek direnişe geçirmesi **teşkilatçılığı** ile ilgilidir.

BALKAN SAVAŞLARI (1912-1913)

I. Balkan Savaşı sırasında Gelibolu Yarımadası'nda Çanakkale Boğazı'nın korunmasında görev aldı. Bu görev esnasında bölgeyi tanınması onun Çanakkale Savaşlarında başarılı olmasında etkili olacaktır.

II. Balkan Savaşı sırasında Bolayır Kolordusu

kurmay başkanı olarak görev yaptı. **Edirne**'nin geri alınmasında etkili oldu. (1913)

ÇANAKKALE CEPHESİ (1915)

- **19.Tümen Komutanı** olarak **Arıburnu, Conkbayırı, Anafartalar**'da düşmana karşı büyük başarılar elde eden Mustafa Kemal, Osmanlı Devleti'nin bu cephedeki savaşı kazanmasında önemli rol oynadı.
- Çanakkale Savaşlarında kazandığı başarılar onun askeri dehasının tüm yurttan ve dünyada tanınmasını sağlamıştır.
- Bu cephedeki başarılarından sonra **Albay**lığa yükselmiştir.

Bilgi: Mustafa Kemal, meşhur "**Ben size taarruz emretmiyorum. Ölmeyi emrediyorum.**" sözünü burada söylemiştir. Bu söz onun **vatanseverliği, liderliği ve askeri dehası** ile ilgilidir.

Bilgi: Çanakkale savaşlarında düşmanın nereden çıkarma yapacağını bilmesi **ileri görüşlülüğü** ile ilgilidir.

KAFKAS CEPHESİ (1916)

- **Ruslara** karşı mücadele verilen bu cephede **16.Kolordu Komutanı** olarak görev yaptı.
- Burada Ruslar karşısında **dağınık halde olan birlikleri bir araya getirerek eksiklikleri tamamlayan** Mustafa Kemal, Rusların elinden **Muş ve Bitlis**'i geri almayı başardı.

Bilgi:

- Bu başarı, Mustafa Kemal'in kişisel özelliklerinden **sabır ve disiplin anlayışını** göstermektedir.
- **Tuğgeneralliğe** yükselmiştir.

SURİYE CEPHESİ (1917)

- 1917 yılında Suriye'deki **7. Ordu Komutanlığı**na atandı. Bir ara Alman komutan ile düştüğü anlaşmazlık sebebiyle istifa etmiş İstanbul'a dönmüştür.

Bilgi: Alman komutanın emri altında çalışmak istememesi **bağımsızlığına olan düşkünlüğü** ile ilgilidir.

1918 yılında tekrar 7. Ordunun bağlı olduğu **Yıldırım Orduları Grup Komutanı** olarak atanmış ve Halep'in kuzeyinde bir savunma hattı kurarak İngiliz kuvvetlerini durdurmayı başarmıştır.

Bilgi: Mustafa Kemal, I. Dünya Savaşında sırasıyla **Çanakkale, Kafkas** ve **Suriye** cephelerinde görev yaptı.

KURTULUŞ SAVAŞI (1919-1922)

- Samsun'a çıkarak **Kurtuluş Savaşı'nı başlatmış ve zafere ulaştırmıştır.**
- Kurtuluş Savaşı'nın her aşamasında Türk Milletine **liderlik** etmiş, Türk halkını düşmana karşı birleştirmiştir. (*birleştirici ve bütünleştirici oluşu*)
- Başkomutan** olarak orduyu yönettiği **Sakarya Meydan Savaşı** ve **Başkomutanlık Meydan Muharebesi'ni** kazanmıştır.
- Türk milletinin **her alanda çağdaşlaşmasını hedef alan inkılapları gerçekleştirmiştir.**

ÜSTLENDİĞİ BAZI GÖREVLER

- Harp Akademisi'nden **Kurmay Yüzbaşı** olarak mezun olması (1905)
- Şam'daki **5. Orduya** atanması (1905)
- Manastırdaki **3.Ordu'da** görevlendirilmesi (1907)
- Hareket Ordusu Kurmay Başkanı** (1909)
- Trablusgarp'ta** görev alması (1911)
- Sofya'ya **askeri ataşe** olarak atanması (1913)
- Çanakkale Cephesi'nde **19.Tümen Komutanlığı** (1915)
- Kafkas Cephesinde **16.Kolordu Komutanlığı** (1917)
- Suriye Cephesinde **7.Ordu Komutanlığı** (1917) ve **Yıldırım Orduları Grup Komutanlığı** (1918)

LİDERLİK YOLUNDA MUSTAFA KEMAL

- Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra İstanbul'a geldi** (13 Kasım 1918). (*Geldikleri gibi giderler.*)

- Memleketin kurtuluşu** ile ilgili olarak güvendiği arkadaşlarına Ali Fuat (Cebesoy), Rauf (Orbay) ve İsmet (İnönü)] kendi fikirlerini anlattı.
- Şişli'deki evinde arkadaşlarıyla çeşitli toplantılar düzenledi. Bu görüşmeler sonunda **ülkenin kurtuluşunun milletin desteğine dayanan bir mücadele ile sağlanabileceği** kanaatine vardı.
- İstanbul İtilaf devletlerinin sıkı bir denetimi altında bulunduğu burda bir şey yapmak mümkün değildi. Bu sebeple Mustafa Kemal Paşa, **düşündüklerini uygulamak için Anadolu'ya geçmeye karar verdi.**
- Samsun'a çıkarak Kurtuluş Savaşı'nı başlattı(1919).
- Kurtuluş Savaşı'nı Başkomutan** olarak yöneten Mustafa Kemal Paşa **Sakarya Meydan Savaşı** ve **Büyük Taarruz'u** kazanarak yurdumuzu işgalden kurtarmıştır.
- Sakarya Meydan Savaşı'ndaki başarılarından dolayı TBMM, Mustafa Kemal'e **"Mareşal"** rütbesi ile **"Gazi"** unvanını vermiştir.
- Atatürk, hayatının bütün aşamalarında **lider kişiliğiyle** ön plana çıkmasını bilmiştir. Çanakkale, Filistin ve Suriye cephelerinde dağınık ve moral olarak çökmüş birlikleri yeniden düzenleyerek düşmanın ilerleyişini durdurmasını bilmiştir.
- Kurtuluş Savaşı'nda **askerî liderliğinin** yanında **siyasal liderlik** görevini de yürütmüştür. Samsun'a ulaştıktan sonra Amasya Genelgesi, Erzurum ve Sivas kongrelerini düzenleyerek Millî Mücadele'nin önderi olmuştur. Kurtuluş Savaşını kazanarak Türk milletini bağımsızlığına kavuşturmuştur.
- Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasına ve inkılapların yapılmasına önderlik etmiştir.**

MUSTAFA KEMAL'İN BAZI KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ

- ✓ Vatan ve millet sevgisi
- ✓ İdealistliği
- ✓ Mantıklı ve gerçekçi oluşu
- ✓ Sabır ve disiplin anlayışı
- ✓ İleri görüşlülüğü
- ✓ Açık sözlülüğü
- ✓ Gerçekçiliği
- ✓ Çok yönlülüğü
- ✓ Öğreticilik yönü
- ✓ Sanatseverliği
- ✓ Yöneticiliği
- ✓ İnsan sevgisi
- ✓ Yaratıcı düşüncesi
- ✓ Liderliği
- ✓ Kararlı ve mücadeleci oluşu
- ✓ Planlı çalışması
- ✓ İnkılâpçılığı
- ✓ Birleştirici ve bütünleştirici oluşu

EK BİLGİLER

TRABLUSGARP SAVAŞI

- Siyasi birliğini geç tamamlayan **İtalya** sömürge yarışında geç kalmıştı. Bu nedenle **gelişen sanayisine ham madde ve pazar bulabilmek için** Osmanlı Devleti'nin Kuzey Afrika'daki son toprağı olan Trablusgarp'a saldırdı (29 Eylül 1911).
- Osmanlı Devleti, Mısır İngiliz işgalinde olduğu için karadan, donmaması yetersiz olduğu için denizden yardım gönderemedi. Ancak Trablusgarp'ı savunabilmek için, aralarında Mustafa Kemal'in de bulunduğu bazı **gönüllü subayları** gizlice bölgeye gönderdi.
- Mustafa Kemal kılık değiştirerek "**Mustafa Şerif**" takma adıyla ve **gazeteci olarak** gizlice Trablusgarp'a gitti. Burada **yerli halkı teşkilatlandırarak** onları İtalyanlara karşı direnişe geçirdi. **Derne** ve **Tobruk**'ta başarılar kazandı. İlerleyemeyeceklerini anlayan İtalyanlar Osmanlı Devletini durdurmak için Ege Denizi'ndeki On İki Ada'yı işgal ettiler.
- Ayrıca Trablusgarp Savaşı devam ederken **Balkan Savaşları** çıktı. İki ateş arasında kalan Osmanlı Devleti, İtalya ile **Uşi Antlaşması** (18 Ekim 1912) nı yapmak zorunda kaldı. Bu antlaşma ile Trablusgarp İtalya'ya bırakıldı.
- Böylece Osmanlı Devleti, **Kuzey Afrika'daki son toprağını (Libya) da kaybetti.**

BALKAN SAVAŞLARI

I. Balkan Savaşı (1912-1913)

- Trablusgarp Savaşı devam ederken, Balkan Devletlerinden **Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan ve Karadağ**, Rusya'nın kışkırtmasıyla birleşerek Osmanlı Devleti'ne saldırdılar.
- Osmanlı Devleti; **orduya siyaset karışmış olması, subaylar arasında İttihatçı ve İtilafçı çekişmesinin yaşanması, particilik yapan subaylar arasında irtibat ve iş birliğinin zayıf olması, ordunun ulaşım ve ikmal hatlarının yetersiz olması** gibi nedenlerle yenildi.
- Edirne** ve **Kırklareli** dahil Doğu Trakya'daki tüm topraklarını kaybetti. Balkan devletleriyle Osmanlı Devleti arasında **Londra Antlaşması** (30 Mayıs 1913) imzalandı. **Midye-Enez çizgisi** sınır kabul edildi.

- Savaşın yarattığı karışıklıktan faydalanan **Arnavutluk** bağımsızlığını ilan etti. Arnavutluk, Osmanlı Devleti'nden ayrılan **son Balkan devleti** oldu.

Bab-ı Âli Baskını:

Londra'da barış görüşmeleri devam ederken İttihatçı subaylardan **Enver Paşa**, yanındaki askerlerle hükümetin toplantı yaptığı salonu bastı ve Sadrazam'ı istifaya zorladı (23 Ocak 1913). Tarihe **Bâb-ı Âli Baskını** diye geçen bu olaydan sonra **devletin yönetimi İttihatçıların kontrolüne geçti.**

II. Balkan Savaşı (1913)

- Birinci Balkan Savaşı sonrasında Osmanlı Devletinin kaybettiği toprakları Balkan Devletleri kendi aralarında paylaşmadı. En büyük payı **Bulgaristan**'ın aldığını iddia eden diğer Balkan Devletleri Bulgaristan'a savaş açtılar. Bu savaşa **Romanya** da katıldı.
- Yunanistan, Romanya, Sırbistan, Karadağ Bulgaristan'la savaşırken Osmanlı Devleti de bu durumdan yararlanarak daha önce kaybettiği **Edirne ve Kırklareli'yi geri aldı.**
- Osmanlı Devleti Bulgaristan'la **İstanbul Antlaşmasını** (1913) imzaladı. Bu antlaşmaya göre; Meriç Nehri her iki ülke arasında sınır kabul edildi. **Edirne Osmanlı Devletine kaldı.** Batı Trakya Bulgaristan'a bırakıldı.
- Yunanistan ile **Atina Antlaşması** (1913) imzalandı. Bu antlaşmaya göre; **Bozcaada ve Gökçeada dışındaki tüm Ege adaları Yunanistan'a verildi.** Selanik ve Girit adası da Yunanistan'a bırakıldı.